

Krajowa lista niematerialnego dziedzictwa kulturowego

- ❖ **Informacje ogólne**
- ❖ **Wytyczne dotyczące składania wniosków o wpis oraz procedury wpisywania elementów dziedzictwa niematerialnego na Krajową listę niematerialnego dziedzictwa kulturowego**
- ❖ **Formularz wniosku zgłoszeniowego**
- ❖ **Załączniki do wniosku**
- ❖ **Instrukcja składania wniosku**

W myśl Konwencji UNESCO w sprawie ochrony niematerialnego dziedzictwa kulturowego z 2003 roku określenie niematerialne dziedzictwo kulturowe „oznacza **praktyki, wyobrażenia, przekazy, wiedzę i umiejętności – jak również związane z nimi instrumenty, przedmioty, artefakty i przestrzeń kulturową – które wspólnoty, grupy i, w niektórych przypadkach, jednostki uznają za część własnego dziedzictwa kulturowego. To niematerialne dziedzictwo kulturowe, przekazywane z pokolenia na pokolenie, jest stale odtwarzane przez wspólnoty i grupy w relacji z ich otoczeniem, oddziaływaniem przyrody i ich historią oraz zapewnia im poczucie tożsamości i ciągłości, przyczyniając się w ten sposób do wzrostu poszanowania dla różnorodności kulturowej oraz ludzkiej kreatywności.** Dla celów niniejszej Konwencji, uwaga będzie skierowana wyłącznie na takie niematerialne dziedzictwo kulturowe, które jest zgodne z istniejącymi instrumentami międzynarodowymi w dziedzinie praw człowieka, jak również odpowiada wymogom wzajemnego poszanowania między wspólnotami, grupami, jednostkami oraz zasadom zrównoważonego rozwoju”.

Obejmowane ochroną na terenie Polski elementy niematerialnego dziedzictwa kulturowego powinny:

- być żywe, odzwierciedlające zarówno tradycyjne, jak i współczesne praktyki, w których wyraża się tożsamość grup kulturowych;
- mieć charakter inkluzyjny, włączający, nie służący przypisywaniu wyłączności na określone praktyki danej grupie lecz wzmacnianiu spójności społecznej, podtrzymywanej w różnorodnych przejawach niematerialnego dziedzictwa kulturowego;
- ponieważ niematerialne dziedzictwo kulturowe jest zakorzenione we wspólnotach, oznacza to, iż może zostać uznane za element tożsamości i tradycji określonych wspólnot tylko i wyłącznie przez nie same i za ich zgodą;
- elementy wpisane na Krajową listę niematerialnego dziedzictwa kulturowego mogą być następnie wpisane na Listę reprezentatywną niematerialnego dziedzictwa ludzkości prowadzoną przez UNESCO.

Wytyczne dotyczące składania wniosków o wpis oraz procedury wpisywania elementów dziedzictwa niematerialnego na Krajową listę

1. Wprowadzenie

- 1.1. Niniejsze wytyczne (zwany dalej „Wytycznymi”) określają zasady dotyczące składania wniosków o wpis na Krajową listę niematerialnego dziedzictwa kulturowego (zwaną dalej „Krajową listą”) oraz reguły jej funkcjonowania.
- 1.2. Krajowa lista jest tworzona zgodnie z przepisami Konwencji UNESCO w sprawie ochrony niematerialnego dziedzictwa kulturowego z 2003 roku oraz jej dyrektywami operacyjnymi, a także niniejszymi wytycznymi.
- 1.3. W myśl Konwencji UNESCO w sprawie ochrony niematerialnego dziedzictwa kulturowego z 2003 roku określenie „niematerialne dziedzictwo kulturowe” oznacza praktyki, wyobrażenia, przekazy, wiedzę i umiejętności – jak również związane z nimi instrumenty, przedmioty, artefakty i przestrzeń kulturową – które wspólnoty, grupy i, w niektórych przypadkach, jednostki uznają za część swojego dziedzictwa kulturowego. To niematerialne dziedzictwo kulturowe, przekazywane z pokolenia na pokolenie, jest stale odtwarzane przez wspólnoty i grupy w relacji z ich otoczeniem, historią i oddziaływaniem przyrody oraz zapewnia im poczucie tożsamości i ciągłości.
- 1.4. Niematerialne dziedzictwo kulturowe przejawia się między innymi w następujących dziedzinach:
 - a. tradycjach i przekazach ustnych (*np. bajkach, przysłowiach, pieśniach, oracjach, opowieściach wspomnieniowych i wierzeniowych, historiach, przemowach, lamentach pogrzebowych, zawołaniach pasterskich i handlowych*), w tym w języku jako nośniku niematerialnego dziedzictwa kulturowego;
 - b. sztukach widowiskowych i tradycjach muzycznych (*np. tradycjach wokalnych, instrumentalnych i tanecznych; widowiskach religijnych, karnawałowych i dorocznych*);
 - c. praktykach społeczno-kulturowych (*np. zwyczajach, rytuałach i obrzędach dorocznych, sytuacyjnych i rodzinnych: chrzcinach, weselach, pogrzebach; ceremoniałach lokalnych i środowiskowych; zwyczajach odpustowych i pielgrzymkach; grach i zabawach; folklorze dziecięcym; sposobach*

- świętowania; praktykach służących nawiązywaniu kontaktów międzyludzkich, np. w sposobach składania życzeń);*
- d. wiedzy i praktykach dotyczących przyrody i wszechświata (*np. tradycyjnych wyobrażenia o wszechświecie; meteorologii ludowej; tradycyjnych sposobach gospodarowania; tradycyjnych sposobach leczenia; zamawianiach: miłosnych, medycznych);*
 - e. wiedzy i umiejętnościach związanych z rzemiosłem tradycyjnym.

2. Definicje stosowanych pojęć

2.1. Użyte w Wytocznych określenia oznaczają:

- a. Depozytariusze: osoby należące lub wywodzące się ze społeczności, w której dany element niematerialnego dziedzictwa kulturowego jest przekazywany z pokolenia na pokolenie. Dzięki temu przekazowi osoby te posiadają wiedzę, umiejętności i znajomość znaczeń związanych z tym elementem dziedzictwa.
- b. Element: zjawisko z zakresu praktyk, wyobrażeń, przekazów, wiedzy i umiejętności – jak również związanych z nimi instrumentów, przedmiotów, artefaktów i przestrzeni kulturowej – które wspólnoty, grupy i, w niektórych przypadkach, jednostki, uznają za część własnego dziedzictwa kulturowego. Zjawisko takie może należeć do jednej lub kilku dziedzin dziedzictwa niematerialnego.
- c. Element żywy, żywe niematerialne dziedzictwo kulturowe: Konwencja UNESCO w sprawie ochrony niematerialnego dziedzictwa kulturowego obejmuje ochroną żywe tradycje, czyli zjawiska z zakresu dziedzictwa niematerialnego, które są aktualnie praktykowane, przekazywane z pokolenia na pokolenie bez utraty ciągłości (bez czasowego zaniku zjawiska i jego współczesnej reaktywacji). Element nie jest jednak przekazywany w formie statycznej, niezmiennej, lecz zaktualizowanej i dostosowanej przez każde nowe pokolenie do zmieniających się warunków i potrzeb. Żywe dziedzictwo kulturowe to takie, które trwa i jednocześnie się rozwija; jest to dynamiczne, żywe zjawisko, zakorzenione w przeszłości.
- d. Ochrona niematerialnego dziedzictwa kulturowego: aby niematerialne dziedzictwo kulturowe żyło, musi pozostawać osadzone w otaczającej,

zmieniającej się rzeczywistości. Oznacza to, że ochrona nie polega na „zamrażaniu” tego dziedzictwa w pewnej niezmiennej, raz określonej formie, ale na dbałości o trwanie przekazu międzypokoleniowego wiedzy, umiejętności i znaczeń. Dlatego środki ochronne powinny być skierowane na to, aby zapewnione były niezbędne warunki dla rozwoju i interpretacji niematerialnego dziedzictwa kulturowego oraz jego przekazu kolejnym pokoleniom. W Konwencji UNESCO ochrona zdefiniowana jest jako środki mające na celu zapewnienie przetrwania niematerialnego dziedzictwa kulturowego, w tym jego identyfikację, dokumentację, badanie, zachowanie, zabezpieczenie, promowanie, wzmocnienie i przekazywanie, w szczególności przez edukację formalną i nieformalną, jak również rewitalizację różnych aspektów tego dziedzictwa.

- e. Grupa, wspólnota, jednostka: te określenia, stosowane w Konwencji UNESCO z 2003 roku, odnoszą się do depozytariuszy niematerialnego dziedzictwa kulturowego. Sformułowania te podkreślają fakt, że niematerialne dziedzictwo kulturowe jest zjawiskiem społecznym, znajdującym swój wyraz – z wyjątkiem rzadszych przypadków, gdy nosicielami przejawów tego dziedzictwa są już tylko pojedyncze osoby – we wspólnocie.
- f. Grupa: składa się z jednej lub kilku wspólnot bądź kilku jednostek, które kultywują i uznają za swój ten sam element dziedzictwa niematerialnego. Członków jednej grupy łączy wspólna cecha, taka jak posiadanie jednej umiejętności, doświadczenia lub wiedzy z zakresu praktykowania i przekazywania niematerialnego dziedzictwa kulturowego (np. rzemieślnicy z różnych regionów posługujący się podobną techniką wytwórczą).
- g. Wspólnota: To zbiorowość oparta na silnych więzach emocjonalnych, osoby do niej należące dzielą ze sobą poczucie jedności, wspólnej tożsamości, praktykują i przekazują swoje niematerialne dziedzictwo kulturowe. Wspólnota niekoniecznie łączy się z określonym terytorium (np. wspólnotę mogą stanowić zżyci ze sobą mieszkańcy jednej wsi lub parafii, ale także wyznawcy jednej religii).

- h. Jednostka: to pojedyncza osoba, która już jako jedyna kultywuje dany przejaw dziedzictwa niematerialnego (np. ostatni żyjący muzyk posiadający znajomość specyficznej techniki gry na instrumencie).

3. Krajowa lista niematerialnego dziedzictwa kulturowego

- 3.1. Krajowa lista prowadzona jest przez Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego (zwanego „Minister KiDN”).
- 3.2. Krajowa lista ma charakter informacyjny, stanowiąc formę upowszechniania elementów niematerialnego dziedzictwa kulturowego z terenu Polski.
- 3.3. Elementy wpisane na Krajową listę mogą być następnie zgłoszone do wpisu na Listę reprezentatywną niematerialnego dziedzictwa kulturowego ludzkości (zwaną „Listą reprezentatywną”) prowadzoną przez UNESCO.

4. Wpis na Krajową listę

- 4.1. Wpis dokonywany jest na wniosek grup, wspólnot oraz organizacji pozarządowych. W uzasadnionych przypadkach, tj. jeżeli dany element dziedzictwa niematerialnego kultywowany jest jedynie przez pojedyncze osoby, wpis może zostać dokonany również na wniosek jednostek.
- 4.2. Wniosek składany jest zgodnie z formularzem wzoru wniosku.
- 4.3. Do wniosku należy dołączyć załączniki:
 - a. deklarację zgody depozytariuszy: grupy, wspólnoty lub jednostek związanych z danym elementem niematerialnego dziedzictwa kulturowego na dokonanie wpisu,
 - b. informację o zgodzie depozytariuszy i wyborze upoważnionego przedstawiciela grupy lub wspólnoty (patrz pkt 4.4.),
 - c. plan działań podtrzymujących żywotność i służących ochronie elementu,
 - d. dokumentację elementu,
 - e. umowę licencyjną dotyczącą materiałów graficznych i multimedialnych stanowiących dokumentację elementu.
- 4.4. Złożenie wniosku powinno zostać poprzedzone konsultacjami z depozytariuszami elementu niematerialnego dziedzictwa kulturowego nominowanego do wpisu na Krajową listę, podczas których wyrażą oni zgodę na wpis oraz wyłoniony zostanie ich upoważniony przedstawiciel. Przedstawiciel, w imieniu grup lub wspólnot związanych z nominowanym elementem podpisuje wniosek i załączniki do wniosku, w tym deklarację zgody na wpis elementu na Krajową listę. Jeżeli kilka podmiotów składa wspólny wniosek, podpis może zostać złożony przez jednego wspólnego przedstawiciela lub przez przedstawicieli każdego podmiotu z osobna.

- W charakterze upoważnionego przedstawiciela, za zgodą depozytariuszy, może wystąpić m.in. osoba lub osoby formułujące wnioski¹.
- 4.5. Formularze wraz z informacją o sposobie ich uzupełnienia dostępne są na stronach internetowych Narodowego Instytutu Dziedzictwa (zwanego „NID”) oraz Ministerstwa Kultury i Dziedzictwa Narodowego (zwanego „MKiDN”).
 - 4.6. Wniosek wraz z towarzyszącą mu dokumentacją należy składać w dwóch jednobrzmiących egzemplarzach w formie papierowej (oprawa miękka lub twarda) i elektronicznej (płyta CD lub DVD), osobiście lub drogą pocztową na adres:
*Narodowy Instytut Dziedzictwa
ul. Kopernika 36/40
00-924 Warszawa*
z dopiskiem „Krajowa lista niematerialnego dziedzictwa kulturowego”.
 - 4.7. NID dokonuje oceny wniosku pod względem poprawności formalnej. W razie braków formalnych wnioskodawca wzywany jest do ich uzupełnienia w okresie 2 miesięcy. W razie nieuzupełnienia w podanym terminie, wniosek uważany jest za nieważny.
 - 4.8. Wniosek spełniający kryteria formalne jest następnie poddawany ocenie merytorycznej przez Radę ds. Niematerialnego Dziedzictwa Kulturowego, działającą przy MKiDN (zwaną „Radą”).
 - 4.9. Minister KiDN wpisuje pozytywnie zaopiniowany przez Radę element na Krajową listę.
 - 4.10. Wpis danego elementu nie wyklucza możliwości wpisania podobnego elementu występującego na innym obszarze kraju.
 - 4.11. Lista jest publikowana na stronach internetowych NID oraz MKiDN.

5. Rada ds. Niematerialnego Dziedzictwa Kulturowego

- 5.1. Rada powoływana jest przez Ministra KiDN. Skład Rady powinien odzwierciedlać wszystkie specjalności, w których przejawia się niematerialne dziedzictwo kulturowe, jak np. tradycje i przekazy ustne, w tym język jako nośnik niematerialnego dziedzictwa kulturowego, sztuki widowiskowe i tradycje muzyczne, praktyki społeczno-kulturowe, zwyczaje, rytuały i obrzędy świąteczne, wiedza i praktyki dotyczące przyrody i wszechświata, umiejętności związane z rzemiosłem tradycyjnym.
- 5.2. Minister KiDN na członków Rady powołuje co najmniej po 2 specjalistów z każdej dziedziny określonej w pkt 1.4 niniejszych wytycznych, naukowo zajmujących się dokumentowaniem, badaniem i ochroną dziedzictwa niematerialnego.

¹ Informacje i wskazówki dotyczące sposobów przeprowadzenia konsultacji społecznych i wyboru upoważnionego przedstawiciela depozytariuszy znajdują się w Instrukcji przygotowania i składania wniosku.

- 5.3. Minister KiDN na członka Rady powołuje przynajmniej jednego przedstawiciela NID.
- 5.4. Minister KiDN na członków Rady powołuje przedstawicieli organizacji pozarządowych związanych z ochroną dziedzictwa niematerialnego.
- 5.5. Kompetencje i zakres obowiązków Rady określa Minister KiDN.
- 5.6. Rada opiniuje większością głosów, zasadność wpisu danego elementu niematerialnego dziedzictwa kulturowego na Krajową listę.
- 5.7. Rada dokonuje oceny zgłaszanych elementów dziedzictwa niematerialnego, posługując się obiektywnymi kryteriami, zgodnymi z zaleceniami Konwencji w sprawie ochrony niematerialnego dziedzictwa kulturowego podpisanej w Paryżu w 2003 roku oraz jej Dyrektywami Operacyjnymi.
- 5.8. Kryteria oceny elementów niematerialnego dziedzictwa kulturowego brane pod uwagę przez Radę są podawane do publicznej wiadomości za pośrednictwem strony internetowej NID i MKiDN.

6. Monitoring Krajowej listy

- 6.1. NID monitoruje żywotność elementów wpisanych na Krajową listę.
- 6.2. Wnioskodawcy lub przedstawiciele wspólnot, grup, organizacji, które chronią dany element są zobowiązani do składania okresowych sprawozdań z realizacji planu działań podtrzymujących żywotność i służących ochronie, stanowiącego załącznik nr 3 do wniosku. Sprawozdania okresowe muszą być składane co 5 lat do NID osobiście lub drogą pocztową na adres:
*Narodowy Instytut Dziedzictwa
ul. Kopernika 36/40,
00-924 Warszawa*
- 6.3. Monitoring Krajowej listy polega na weryfikacji realizacji planu działań podtrzymujących żywotność i służących ochronie oraz sprawdzaniu, czy wpisane na Krajową listę elementy niematerialnego dziedzictwa kulturowego pozostają żywe i są aktywnie przekazywane z pokolenia na pokolenie. Monitoring jest prowadzony na podstawie sprawozdań okresowych, o których mowa w pkt 6.2 niniejszych wytycznych oraz wyników wizji lokalnych. Dzięki sprawozdaniom wnioskodawcy będą mieli możliwość przedstawienia ewentualnych trudności związanych z ochroną elementu i kontakt z NID w celu wypracowania potencjalnych rozwiązań.

7. Wykreślenie elementu niematerialnego dziedzictwa kulturowego z Krajowej listy

- 7.1. Element niematerialnego dziedzictwa kulturowego, który przestał spełniać kryteria warunkujące wpis zostaje wykreślony² z Krajowej listy.
- 7.2. Wykreślenia z Krajowej listy dokonuje MKiDN z inicjatywy NID, po uzyskaniu opinii Rady.
- 7.3. Przed skreśleniem Rada może (jeżeli istnieją przesłanki dające nadzieję na możliwość rewitalizacji elementu) wezwać wnioskodawcę do wdrożenia programu naprawczego. Zakres i termin realizacji programu naprawczego jest ustalany przez wnioskodawcę i Radę. Wnioskodawca przedkłada Radzie za pośrednictwem NID sprawozdanie z realizacji programu naprawczego. Brak realizacji programu naprawczego w czasie i zakresie ustalonym w porozumieniu z Radą oznaczać będzie skreślenie elementu z Krajowej listy z powodu niezgodności z kryteriami wpisu opracowanymi w oparciu o wytyczne UNESCO.

² Brak wykonania planu ochrony stanowiącego załącznik nr 3 do wniosku nie stanowi podstawy do skreślenia elementu z Krajowej listy. Jednak brak zaangażowania w działania ochronne może świadczyć o zaniku zainteresowania danym elementem dziedzictwa i być bezpośrednią przyczyną utraty żywotności elementu i zgodności z kryteriami wpisu, co skutkuje usunięciem wpisu z Krajowej listy niematerialnego dziedzictwa kulturowego.

WNIOSEK O WPIS NA KRAJOWĄ LISTĘ NIEMATERIALNEGO DZIEDZICTWA KULTUROWEGO

CZĘŚĆ 1: IDENTYFIKACJA ELEMENTU NIEMATERIALNEGO DZIEDZICTWA KULTUROWEGO

1a. Nazwa elementu³ (*ogólnie przyjęta nazwa elementu*).

1b. Inne stosowane nazwy (*inne tradycyjne nazwy elementu, jeśli istnieją*).

1c. Określenie grupy⁴, wspólnoty lub w uzasadnionych przypadkach jednostki, których ten element dotyczy (*proszę określić grupę lub osobę związaną z nominowanym elementem. Powinny to być wspólnoty/grupy/osoby, które uznają element za część swojego dziedzictwa, utożsamiają się z nim*).

1d. Występowanie/zasięg terytorialny elementu (*proszę określić zasięg terytorialny i rozmieszczenie występowania elementu związanego z wnioskującą wspólnotą*).

³ Pojęcie „elementu” zdefiniowane jest w pkt 2.1, lit. b Wytycznych dotyczących składania wniosków o wpis oraz procedury wpisywania elementów dziedzictwa niematerialnego na Krajową listę.

⁴ Pojęcie „grupy, wspólnoty, jednostki” zdefiniowane jest w pkt 2.1, lit. e, f, g, h Wytycznych dotyczących składania wniosków o wpis oraz procedury wpisywania elementów dziedzictwa niematerialnego na Krajową listę.

CZĘŚĆ 2: UZASADNIENIE ZGŁOSZENIA I CHARAKTERYSTYKA ELEMENTU

KRYTERIA WPISU, KTÓRE MUSI SPEŁNIAĆ ZGŁASZANY ELEMENT

K1. Element jest zgodny z definicją niematerialnego dziedzictwa kulturowego Konwencji UNESCO w sprawie ochrony niematerialnego dziedzictwa kulturowego (art. 2 pkt 1 i 2 Konwencji)⁵.

K2. Element jest przekazywany z pokolenia na pokolenie i stale odtwarzany przez wspólnoty i grupy, które uznają go za część swojego dziedzictwa.

K3. Opracowano plan ochrony służący zabezpieczeniu elementu i podtrzymaniu jego żywotności.

K4. Element został zgłoszony do wpisu przy jak najszerszym możliwym udziale i zaangażowaniu zainteresowanej wspólnoty, grupy, a w niektórych przypadkach także jednostek, które tworzą, utrzymują i przekazują dany element dziedzictwa niematerialnego, oraz za ich uprzednią świadomą zgodą.

2a. Uzasadnienie zgłoszenia elementu w oparciu o podane kryteria (proszę opisać w jaki sposób element spełnia każde z kryteriów).

⁵ Określenie dziedzictwa niematerialnego znajduje się w pkt 1.3 oraz 1.4 Wytucznych dotyczących składania wniosków o wpis oraz procedury wpisywania elementów dziedzictwa niematerialnego na Krajową listę.

2b. Dziedziny niematerialnego dziedzictwa kulturowego, do których należy element (proszę wskazać dziedziny, zgodnie z pkt 1.4 Wytycznych dotyczących składania wniosków o wpis na Krajową listę, do których zalicza się element, jedną lub kilka).

- Tradycje i przekazy ustne (np. bajki, przysłowia, pieśni, oracje, opowieści wspomnieniowe i wierzeniowe, historie, przemowy, lamenty pogrzebowe, zawołania pasterskie i handlowe), w tym język jako nośnik niematerialnego dziedzictwa kulturowego;
- Sztuki widowiskowe i tradycje muzyczne (np. tradycje wokalne, instrumentalne i taneczne; widowiska religijne, karnawałowe i doroczne);
- Praktyki społeczno-kulturowe (np. zwyczaje, rytuały i obrzędy doroczne, sytuacyjne i rodzinne: chrzciny, wesela, pogrzeby; ceremonie lokalne i środowiskowe; zwyczaje odpustowe i pielgrzymki; gry i zabawy; folklor dziecięcy; sposoby świętowania; praktyki służące nawiązywaniu kontaktów międzyludzkich, np. sposoby składania życzeń);
- Wiedza i praktyki dotyczące przyrody i wszechświata (np. tradycyjne wyobrażenia o wszechświecie; meteorologia ludowa; tradycyjne sposoby gospodarowania; tradycyjne sposoby leczenia; zamawiania: miłosne, medyczne);
- Wiedza i umiejętności związane z rzemiosłem tradycyjnym.

2c. Opis elementu (opis powinien uwzględniać informację o aktualnym stanie elementu, w tym cechach charakterystycznych elementu, przebiegu lub sposobie wykonania. Opis powinien być czytelny dla osób, które nie mają dokładnej wiedzy na ten temat ani nie są bezpośrednio związane z elementem. Powstały tekst powinien ukazywać pełną charakterystykę elementu, gdyż będzie on prezentowany w późniejszym czasie w różnego rodzaju materiałach informacyjnych i promocyjnych).

2d. Osoby odgrywające szczególną rolę w kultywowaniu elementu (proszę opisać w szczegółowy sposób ich funkcje i zakres działalności. W określonych przypadkach proszę wskazać osoby inicjujące kultywowanie tradycji).

2e. Dlaczego element jest dla Państwa ważny (*pytanie skierowane jest do depozytariuszy elementu dziedzictwa niematerialnego będącego przedmiotem wniosku: wspólnot, grup lub pojedynczych osób z nim związanych. Odpowiedź może zostać wypracowana podczas konsultacji społecznych lub podana przez upoważnionego przedstawiciela depozytariuszy⁶*).

⁶ Informację o możliwych sposobach przeprowadzenia konsultacji społecznych i wyboru upoważnionego przedstawiciela można znaleźć w Instrukcji przygotowania i składania wniosku.

CZĘŚĆ 3: OCHRONA⁷ ELEMENTU

3a. W jaki sposób podtrzymywane jest społeczne trwanie i funkcjonowanie elementu?
(proszę opisać działania i inicjatywy, np. imprezy, warsztaty, spotkania, badania, działania dokumentacyjne, edukacyjne i promocyjne itp., które podtrzymują element jako „żywy”⁸, funkcjonujący).

⁷ Pojęcie „ochrony” zdefiniowane jest w pkt 2.1, lit. d Wytocznych dotyczących składania wniosków o wpis oraz procedury wpisywania elementów dziedzictwa niematerialnego na Krajową listę.

⁸ Pojęcie „żywości elementu” omówione jest w pkt 2.1, lit. c Wytocznych dotyczących składania wniosków o wpis oraz procedury wpisywania elementów dziedzictwa niematerialnego na Krajową listę.

CZĘŚĆ 4: DANE WNIOSKODAWCY

4a. Określenie grupy, wspólnoty, stowarzyszenia, organizacji lub osoby składającej wniosek.

4b. Adres korespondencyjny.

Ulica:
Miejscowość:
Kod pocztowy:
Nr telefonu:
Nr faksu:
Adres e-mail:

4c. Adres siedziby w przypadku organizacji i stowarzyszeń.

Ulica:
Miejscowość:
Kod pocztowy:
Nr telefonu:
Nr faksu:
Adres e-mail:

4d. Dane osoby odpowiedzialnej za kontakt z Narodowym Instytutem Dziedzictwa (kontakt do osoby lub osób odpowiedzialnych za współpracę z Narodowym Instytutem Dziedzictwa we wszystkich kwestiach wynikających ze złożenia wniosku).

Imię:
Nazwisko:
Nr telefonu:
Nr faksu:
Adres e-mail:

4e. Podpis upoważnionego przedstawiciela grup, wspólnot, organizacji, stowarzyszeń składających wniosek⁹.

⁹ Informacje o przedstawicielu depozytariuszy i sposobie jego upoważnienia przez organizację, grupy, wspólnoty należy umieścić w załączniku nr 2. Informację o możliwym sposobie wyboru przedstawiciela można znaleźć w Instrukcji przygotowania i składania wniosku.

Załącznik nr 1 do wniosku o wpis na Krajową listę

.....
miejsowość, data

DEKLARACJA ZGODY

.....
nazwa wspólnoty lub grupy wyrażającej zgodę

Wyrażamy zgodę na nominację (*nazwa elementu*)

.....
do wpisu na Krajową listę niematerialnego dziedzictwa kulturowego prowadzoną przez Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego. Wniosek odzwierciedla naszą wolę i zgodę na dokonanie wpisu. Nasza wspólnota brała czynny udział w przygotowaniu wniosku i deklaruje gotowość do podjęcia proponowanych we wniosku i Planie działań podtrzymujących żywotność i służących ochronie (załącznik nr 3 do wniosku) działań mających na celu kultywowanie i ochronę ww. elementu.

.....
podpis upoważnionego przedstawiciela¹⁰

¹⁰ Informacja o sposobie wyboru upoważnionego przedstawiciela grupy lub wspólnoty powinna być zawarta w załączniku nr 2 do wniosku. Informację o możliwym sposobie wyboru przedstawiciela można znaleźć w Instrukcji przygotowania i składania wniosku.

INFORMACJA O ZGODZIE DEPOZYTARIUSZY I WYBORZE UPOWAŻNIONEGO PRZEDSTAWICIELA GRUPY LUB WSPÓLNOTY

Informacje i wskazówki dotyczące sposobów spełnienia tego wymogu dostępne są w Instrukcji przygotowania i składania wniosku.

- 1. Proszę opisać, jak uzyskano zgodę depozytariuszy na zgłoszenie wniosku o wpisanie elementu na Krajową listę i jakie działania zostały podjęte, aby taką zgodę otrzymać (czy zostały przeprowadzone konsultacje społeczne? Jeśli tak, to jak przebiegały i kto w nich uczestniczył?).**

2. **Upoważniony przedstawiciel grupy lub wspólnoty będącej depozytariuszem elementu dziedzictwa niematerialnego** (*kontakt do upoważnionego przedstawiciela grupy lub wspólnoty związanej z elementem dziedzictwa niematerialnego*).

Imię:
Nazwisko:
Adres zamieszkania:
Nr telefonu:
Nr faksu:
Adres e-mail:

3. **Sposób wyboru upoważnionego przedstawiciela grupy lub wspólnoty będącej depozytariuszem elementu niematerialnego dziedzictwa kulturowego** (*proszę opisać sposób wyboru przedstawiciela, a także określić, ile osób uczestniczyło w jego wyborze oraz czy został on uznany przez wszystkich członków grupy lub wspólnoty. Proszę określić, czy dokumentowano przebieg wyboru przedstawiciela, a jeżeli tak, to w jaki sposób*).

- 4. Dane osoby wypełniającej formularz „Informacja o zgodzie depozytariuszy i wyborze upoważnionego przedstawiciela grupy lub wspólnoty”** (*kontakt do osoby lub osób odpowiedzialnych za wypełnienie formularza*).

Imię:
Nazwisko:
Nr telefonu:
Nr faksu:
Adres e-mail:

- 5. Podpis osoby wypełniającej formularz „Informacja o zgodzie depozytariuszy i wyborze upoważnionego przedstawiciela grupy lub wspólnoty”.**

PLAN DZIAŁAŃ PODTRZYMUJĄCYCH ŻYWOTNOŚĆ I SŁUŻĄCYCH OCHRONIE

W niniejszym dokumencie należy przedstawić zaplanowane działania mające na celu podtrzymanie żywotności i ochronę zgłoszonego elementu niematerialnego dziedzictwa kulturowego. Plan powinien uwzględniać działania przewidziane na okres kolejnych 5 lat. Po upływie tego okresu wnioskodawca zobowiązany będzie do złożenia w Narodowym Instytucie Dziedzictwa sprawozdania z realizacji planu oraz do przygotowania dalszych propozycji działań związanych z ochroną elementu. Przykładowy formularz sprawozdania dostępny będzie na stronie internetowej NID.

1. Proszę zidentyfikować ewentualne zagrożenia, które mogą negatywnie wpłynąć na żywotność elementu¹¹.

2. Do każdego ze zidentyfikowanych zagrożeń proszę zaplanować działania mające na celu ochronę elementu. Jeżeli nie zostały zidentyfikowane żadne bieżące zagrożenia, proszę zaplanować działania, które będą miały na celu zachowanie żywotności i rozwój elementu, np. działania edukacyjne, promocyjne, informacyjne (proszę wskazać główne działania, które zostaną podjęte w celu ochrony i promocji elementu – ich cel oraz przewidywany rezultat. Proszę pamiętać, że w planowaniu i późniejszej realizacji działań ochronnych powinni w możliwie największym stopniu uczestniczyć depozytariusze danego elementu).

¹¹ Informacje dotyczące zagrożeń dla dziedzictwa niematerialnego znajdują się w Instrukcji przygotowania i składania wniosku, str. 30.

3. Proszę opisać, w jaki sposób depozytariusze uczestniczyli w planowaniu działań i jaka jest dla nich przewidziana rola w realizacji tych przedsięwzięć.

4. Proszę opisać, z czyjej ewentualnej pomocy zamierzają Państwo korzystać przy realizacji planowanych działań (eksperti zewnętrzni, organizacje pozarządowe, inne instytucje) i w jakim zakresie.

5. Proszę przedstawić listę planowanych działań. W przypadku przedsięwzięć, które wymagać będą wkładu finansowego, prosimy o oszacowanie przybliżonych kosztów ich realizacji¹².

L.P.	Działanie	Termin realizacji	Przybliżony koszt brutto
1.			
2.			
3.			
4.			
5.			

6. Jeżeli nie posiadają Państwo środków własnych lub jeśli te środki wydają się Państwu niewystarczające do zrealizowania zamierzonych działań, proszę określić przewidywane zewnętrzne źródła finansowania (informacje na temat możliwych źródeł finansowania znaleźć można m.in. na stronie niematerialne.nid.pl w zakładce „Ochrona dziedzictwa”).

¹² Objaśnienie do planu finansowego znajduje się w Instrukcji przygotowania i składania wniosku.

DANE KONTAKTOWE

- 7. Proszę podać dane kontaktowe osób zaangażowanych w tworzenie Planu działań podtrzymujących żywotność i służących ochronie, wyznaczonych do kontaktów z Narodowym Instytutem Dziedzictwa.**

Imię i nazwisko:
Instytucja/organizacja:
Adres:
Nr telefonu:
Nr faxu:
Adres e-mail:
Dodatkowe informacje:

UMOWA LICENCYJNA NR

zawarta w Warszawie, w r. pomiędzy:

Panem/Panią

.....zamieszkałym/ą.....posługującym/ą się
nr NIP:, PESEL:zwanym/ą dalej „Licencjodawcą”,

a

Narodowym Instytutem Dziedzictwa z siedzibą w Warszawie 00-464, ul. Szwoleżerów 9, NIP: 526-26-54-633, reprezentowanym przez Paulinę Florjanowicz – Dyrektora, przy kontrasygnacie Beaty Szczepanek – Główniej Księgowej, zwanym dalej „Licencjobiorcą”,
zaś wspólnie zwanymi dalej „Stronami”.

§ 1

Przedmiotem umowy jest udzielenie licencji na wykorzystanie wskazanych niżej utworów na potrzeby Krajowej listy niematerialnego dziedzictwa kulturowego:

a) **zdjęć** ilustrujących:,
liczba:szt., udostępnionych w formacie:.....o rozdzielczości:
....., rozmiar pliku:

b) **filmu wideo** ilustrującego:,
udostępnionego w formacie:.....o rozdzielczości:, rozmiar pliku:
....., długość nagrania:

c) **nagrania audio** ilustrującego:,
udostępnionego w formacie:.....o rozdzielczości:, rozmiar pliku:
....., długość nagrania:

§ 2

1. Licencjodawca oświadcza, że jest uprawniony do udzielenia licencji w zakresie koniecznym do realizacji umowy.
2. Utwór jest chroniony prawem autorskim.
3. W przypadku, gdy utwór sporządzony jest we współautorstwie innych osób, licencjodawca zapewnia, iż uzyskał wymaganą prawem zgodę współautorów na zawarcie niniejszej umowy.
4. Licencjobiorca nabywa jedynie prawo do korzystania z utworu w zakresie określonym niniejszą umową i nie uzyskuje praw na zasadzie przeniesienia autorskich praw majątkowych.

§ 3

1. Licencjodawca udziela Licencjobiorcy na czas nieoznaczony, niewyłącznej licencji do korzystania z utworu. Licencja jest ważna na terytorium RP oraz za granicą.
2. Udzielenie licencji obejmuje następujące pola eksploatacji:
 - a) stosowanie, wprowadzanie, wyświetlanie, przekazywanie i przechowywanie niezależnie od formatu, systemu lub standardu,
 - b) trwałe lub czasowe utrwalanie lub zwielokrotnianie w całości lub w części, jakimikolwiek środkami i w jakiegokolwiek formie, niezależnie od formatu, systemu lub standardu, techniką zapisu magnetycznego, techniką cyfrową lub poprzez wprowadzanie do pamięci komputera oraz trwałe lub czasowe utrwalanie lub zwielokrotnianie takich zapisów, włączając w to sporządzanie ich kopii oraz dowolne korzystanie i rozporządzanie tymi kopiami,
 - c) wprowadzanie do obrotu, użyczenie lub najem oryginału albo egzemplarzy,
 - d) tworzenie nowych wersji i adaptacji (tłumaczenie, przystosowanie, zmianę układu lub jakiegokolwiek inne zmiany),
 - e) publiczne rozpowszechnianie, w szczególności wyświetlanie, publiczne odtwarzanie, nadawanie i reemitowanie w dowolnym systemie lub standardzie, a także publiczne udostępnianie utworu w ten sposób, aby każdy mógł mieć do niego dostęp w miejscu i czasie przez siebie wybranym, w szczególności elektroniczne udostępnianie na żądanie,
 - f) rozpowszechnianie w sieci Internet oraz w sieciach zamkniętych,
 - g) tworzenie nowych wersji i opracowań utworu,
 - h) zezwolenie na tworzenie opracowań, przeróbek, adaptacji utworu oraz rozporządzanie i korzystanie z takich opracowań na wszystkich polach eksploatacji określonych w niniejszej umowie,
 - i) prawo do wykorzystywania dla celów edukacyjnych lub szkoleniowych.
3. Skutek rozporządzający udzielenia licencji nastąpi z chwilą podpisania niniejszej umowy przez obie Strony.
4. Udzielenie licencji na rzecz Licencjobiorcy na wszystkich wymienionych polach eksploatacji zostaje dokonane nieodpłatnie.

§ 4

Udzielenie przez Licencjobiorcę sublicencji wymaga uprzedniej, wyrażonej na piśmie, zgody Licencjodawcy.

§ 5

1. Licencjodawca oświadcza, że wykonany i dostarczony Utwór jest wolny od wad fizycznych i prawnych, służą mu wyłączne majątkowe prawa autorskie do wykonanych elementów Utworu w zakresie koniecznym do przeniesienia tych praw na Licencjobiorcę oraz że prawa te nie są w żaden sposób ograniczone.
2. Nadto Licencjodawca oświadcza, że rozporządzenie Utworem nie narusza żadnych praw własności przemysłowej i intelektualnej, w szczególności: praw patentowych, praw autorskich i praw do znaków towarowych.
3. Z tytułu powyższego oświadczenia Licencjodawca przyjmuje odpowiedzialność, a w przypadku zgłoszenia roszczeń osób uprawnionych autorsko lub z tytułu praw pokrewnych, lub innych osób dochodzących praw do Utworu Licencjodawca zwalnia Licencjobiorcę z odpowiedzialności, zobowiązując się do zaspokojenia ich słusznym roszczeń.

§ 6

1. Licencjobiorca nie ponosi odpowiedzialności za zobowiązania wobec osób trzecich zaciągnięte przez Licencjodawcę w związku z realizacją niniejszej umowy.
2. Wszelkie zmiany i uzupełnienia umowy wymagają formy pisemnej pod rygorem nieważności.
3. Wszelkie załączniki do umowy stanowią jej integralną część.
4. W sprawach nieuregulowanych w niniejszej umowie zastosowanie mają przepisy Kodeksu cywilnego oraz ustawy o prawie autorskim i prawach pokrewnych.
5. Wszelkie spory wynikłe przy wykonywaniu i interpretacji niniejszej umowy winny być rozstrzygane w drodze dwustronnych negocjacji. W przypadku braku możliwości rozstrzygnięcia sporu w opisany sposób strony poddadzą go pod rozstrzygnięcie sądu miejscowo właściwego dla Licencjobiorcy.
6. Umowę sporządzono w dwóch jednobrzmiących egzemplarzach, po jednym dla każdej ze stron.

LICENCJOBORCA

LICENCJODAWCA

INSTRUKCJA PRZYGOTOWANIA I SKŁADANIA WNIOSKU

Wnioski prosimy sporządzić w formacie A4 czcionką Times New Roman, wielkość 12 pkt. Wniosek wraz z załącznikami powinien zostać sporządzony w **formie papierowej w dwóch jednobrzmiących egzemplarzach (oprawa miękka lub twarda) i w formie elektronicznej (na płycie CD lub DVD)**. Całość powinna zostać podpisana przez upoważnionego przedstawiciela wspólnot, grup i jednostek związanych z elementem dziedzictwa, którego dotyczy składany wniosek. Wnioski prosimy składać osobiście lub drogą pocztową do Narodowego Instytutu Dziedzictwa na adres:

*Narodowy Instytut Dziedzictwa
ul. Kopernika 36/40
00-924 Warszawa*

z dopiskiem *Krajowa lista niematerialnego dziedzictwa kulturowego*.

Przy sporządzaniu wniosku depozytariusze mogą korzystać z pomocy ekspertów zewnętrznych, animatorów kultury, organizacji pozarządowych i innych instytucji.

DOŁĄCZANA DOKUMENTACJA:

Przesłanym utworom: zdjęciom, nagraniom wideo, nagraniom audio musi towarzyszyć użyczenie praw autorskich do utworów przez ich autorów na rzecz Narodowego Instytutu Dziedzictwa i UNESCO (formularz załącznika nr 4). Użyczenie praw autorskich musi dotyczyć tylko utworów stanowiących konieczną dla wniosku dokumentację zgłaszanego elementu dziedzictwa niematerialnego.

Zdjęcia

Aktualne fotografie ilustrujące element – jako kolorowe wydruki stanowiące część wniosku oraz na płycie CD lub DVD:

Format pliku: JPG

Rozdzielczości: 300 DPI

Rozmiar: do 5 MB

Liczba: min. 10 zdjęć

Video

Nagranie wideo ilustrujące przebieg elementu, jego najistotniejsze i charakterystyczne momenty, na płycie CD lub DVD:

Format pliku: MPEG, AVI lub QUICKTIME

Rozdzielczości: 640x360 (16:9) lub 480x360 (4:3)

Długość: ok. 10 minut

Audio

Nagranie audio, w przypadku wniosków dotyczących tradycji ustnych lub muzycznych (muzyka i śpiew), na płycie CD lub DVD:

Format pliku: MP3

Jakość: min. 256 KB MP3

Rozmiar: do 50 MB/pliku

Długość: do 30 minut

Dołączane załączniki

Do wniosku musi być dołączona zgoda wspólnoty, grupy lub jednostek związanych z elementem na jego umieszczenie na Krajowej liście niematerialnego dziedzictwa kulturowego, podpisana przez upoważnionego przedstawiciela. W przypadku, kiedy wniosek składany jest przez kilka grup, podpis może zostać złożony przez jednego wspólnego przedstawiciela lub przez przedstawicieli każdego podmiotu z osobna. (formularz załącznika nr 1).

Do wniosku musi być dołączona informacja o przeprowadzonych konsultacjach z depozytariuszami, otrzymaniu ich zgody na wpis i sposobie wyboru upoważnionego ich przedstawiciela (formularz załącznika nr 2).

Do wniosku musi być dołączony także Plan działań podtrzymujących żywotność i służących ochronie elementu dziedzictwa niematerialnego, przedstawiający opis zaplanowanych działań, podejmowanych w celu ochrony elementu i zapewnieniu jego przetrwania w żywej i autentycznej formie (formularz załącznika nr 3).

Do wniosku muszą być dołączone umowy licencyjne użyczające Narodowemu Instytutowi Dziedzictwa prawa do całej dokumentacji dołączonej do wniosku (formularz załącznika nr 4).

KONSULTACJE SPOŁECZNE Z DEPOZYTARIUSZAMI I WYBÓR UPRAWNIONEGO PRZEDSTAWICIELA:

Konwencja UNESCO w sprawie ochrony niematerialnego dziedzictwa kulturowego nakłada obowiązek angażowania depozytariuszy niematerialnego dziedzictwa kulturowego – wspólnot, grup i, gdy to właściwe, jednostek, które tworzą, zachowują i przekazują swoje dziedzictwo niematerialne następnym pokoleniom, w działania z zakresu ochrony tego dziedzictwa i w aktywne zarządzanie nim (art. 11b, art. 15 Konwencji). W związku z tym dokonywanie zgłoszeń elementu na Krajową listę i wszelkie działania podejmowane w zakresie tego dziedzictwa powinny zostać poprzedzone świadomą i dobrowolną zgodą ludzi z nim związanych oraz przy jak najszerszym ich udziale.

W celu przeprowadzenia konsultacji z depozytariuszami, uzyskania ich zgody na wpis i wyłonienia ich upoważnionego przedstawiciela, możliwe jest zrealizowanie następujących działań:

Organizacja spotkania/spotkań z osobami należącymi do społeczności, kultywującymi dany element dziedzictwa lub zainteresowanymi kwestią jego ochrony.

- **Cel:** przedyskutowanie we wspólnym gronie znaczenia tego dziedzictwa dla zebranych, omówienie kwestii wpisu elementu dziedzictwa na Krajową listę, omówienie możliwości ochrony i rozwoju elementu, zorganizowanie działań związanych ze złożeniem wniosku – m.in. wybór przedstawiciela Depozytariuszy.
- **Miejsce:** istnieje wiele możliwości wyboru miejsca organizacji spotkań – mogą się one odbywać w lokalach prywatnych i publicznych: remizach, domach kultury, salach muzealnych i bibliotecznych, udostępnionych salach urzędów gminy/miasta, w plenerze, podczas konkursów i spotkań kulturalnych itp.
- **Sposób poinformowania:** w zależności od sytuacji i zasięgu występowania elementu, istnieją różne sposoby przekazania informacji o organizowanych spotkaniach; należy pamiętać o tym, aby informacje pojawiły się z wystarczająco dużym wyprzedzeniem czasowym (co najmniej 2-3 tygodnie); w przypadku większych miejscowości lub całych regionów czas ten powinien być odpowiednio długi, aby informacja miała możliwość dotrzeć do jak największego grona zainteresowanych:
 - **Małe miejscowości:** zamieszczenie informacji na tablicach ogłoszeniowych, na przystankach PKS, w sklepach, w szkołach, za pośrednictwem parafii, w urzędach gminy, bibliotekach, domach kultury. Dobrym rozwiązaniem jest także zaangażowanie lokalnych mediów – radia, prasy, telewizji, Internetu (strony internetowe i fora dyskusyjne poświęcone tematyce lokalnej i związanej z danym elementem dziedzictwa) i przekazanie informacji za ich pośrednictwem. Współpraca z lokalnymi stowarzyszeniami (organizacjami pozarządowymi).
 - **Miasto:** zamieszczenie informacji na słupach i tablicach ogłoszeniowych, w bibliotekach, domach kultury, muzeach, za pośrednictwem parafii, w urzędach miasta, informacja podczas wydarzeń kulturalnych; zamieszczenie informacji w komunikacji miejskiej; przekazywanie informacji za pośrednictwem mediów lokalnych: radia, prasy, telewizji, Internetu – na miejskich stronach i forach internetowych.
 - **Region:** przekazanie informacji za pośrednictwem radia, prasy, telewizji i za pośrednictwem Internetu (na regionalnych stronach internetowych i forach dyskusyjnych) oraz w mniejszych ośrodkach leżących na terenie regionu za pomocą metod zasugerowanych dla miast i małych miejscowości.
- **Skutek:** po zorganizowanym spotkaniu/cykle spotkań powinien być znany stosunek Depozytariuszy do kwestii ochrony i dalszego kultywowania danego elementu dziedzictwa, jego znaczenia dla społeczności oraz wpisania go na Krajową listę niematerialnego dziedzictwa kulturowego. W przypadku formułowania wpisu na listę powinien zostać także wskazany **upoważniony przedstawiciel społeczności**, który podpisze wniosek w jej imieniu. Zebranie opinii i wybór przedstawiciela może dokonać się m.in. za ogólną aprobatą lub poprzez jawne lub tajne głosowanie.

Głosowanie internetowe.

Jednym z rozwiązań pozwalających na uzyskanie opinii dużej liczbie zainteresowanych, po uprzednim poinformowaniu (współ)depozytariuszy o intencji objęcia danego elementu dziedzictwa działaniami ochronnymi i wpisem na Krajową listę, jest głosowanie przez Internet. Metoda ta wymaga podjęcia współpracy z lokalnymi portalami internetowymi, które dysponują narzędziami do stworzenia tego typu ankiety. Głosowanie internetowe wymaga także udostępnienia sprzętu osobom nie posiadającym komputerów lub dostępu do Internetu (np. w bibliotece, domu kultury, muzeum, parafii, urzędzie gminy/miasta), obsługiwanego przez osoby, które mogą służyć ewentualną pomocą techniczną.

PLAN DZIAŁAŃ PODTRZYMUJĄCYCH ŻYWOTNOŚĆ I SŁUŻĄCYCH OCHRONIE ELEMENTU DZIEDZICTWA NIEMATERIALNEGO:

Plan realizacji działań ochronnych, stanowiący załącznik nr 3 do wniosku, ma na celu ułatwienie zaplanowania działań chroniących żywotność wpisywanego elementu. Jest to ważna część wniosku, która ma za zadanie pomóc Depozytariuszom i zaangażowanym organizacjom rozwijać inicjatywy chroniące i wzmacniające kultywowanie elementu.

Przykłady potencjalnych zagrożeń dla żywotności niematerialnego dziedzictwa kulturowego.

Niematerialne dziedzictwo kulturowe jest ze swojej natury zmienne i podlega naturalnemu cyklowi życia, w którym jego elementy mogą zanikać, dając początek nowym formom wyrazu. Jednak procesy zachodzące we współczesnym świecie powodują coraz szybszy zanik różnych jego przejawów, a tempo tego zaniku uniemożliwia twórcze przekształcenie dziedzictwa niematerialnego i jego przetrwanie. Efektem jest zubożenie kultury oraz zanik treści, które dawały grupom i pojedynczym osobom oparcie w postaci jasno określonej tożsamości i wspólnych wartości. Czynnikiem, które przyspieszają proces zaniku dziedzictwa niematerialnego, często uniemożliwiające jego przekaz kolejnym pokoleniom, są:

1. Globalizacja

Ustawicznie przybierające tempa procesy ujednolicania wzorców kulturowych mogą powodować zanik lokalnych treści kultury pod wpływem postrzeganych jako bardziej atrakcyjne, dominujących treści. Są to w znacznej mierze treści kultury zachodniej przekazywane przez media masowe i stanowiące ważny punkt odniesienia dla ludzi młodych. Popularyzowane przez oficjalny nurt łatwe treści oferujące łatwe rozwiązania zaczynają dominować, wypierając dawne zwyczaje, umiejętności i sposoby życia.

2. Migracje

Dalekie wyjazdy i zmiany miejsca zamieszkania powodują oderwanie od własnej społeczności i jej dziedzictwa niematerialnego. Praktykowanie tego dziedzictwa staje

się w nowych warunkach trudniejsze lub wręcz niemożliwe i zostaje wzbogacone lub zastąpione zwyczajami obcymi. Rozproszenie członków społeczności prowadzi do zmniejszenia ich zainteresowania własnym dziedzictwem niematerialnym i do jego szybkiego, indywidualnego przekształcenia pod wpływem różnorodnych, odmiennych wzorców.

Oderwanie od społeczności również w znacznej mierze utrudnia lub nawet uniemożliwia osobom, które opuściły grupę pochodzenia podtrzymanie międzypokoleniowego przekazu dziedzictwa niematerialnego i społeczne budowanie nowych wartości w oparciu o przekazane treści.

3. *Postępujące procesy urbanizacji i industrializacji*

Szybki rozwój ośrodków miejskich wpływa na tempo migracji i związanych z nią zagrożeń dla treści dziedzictwa niematerialnego. Osoby osiedlające się w nowym ośrodku miejskim mogą nigdy nie poczuć się w pełni związane z jego dziedzictwem i jednocześnie utracić kontakt z dziedzictwem miejsca pochodzenia. W przypadku historycznych miast o bogatym dziedzictwie niematerialnym szybkie rozproszenie się ludzi związanych z tym dziedzictwem lub napływ ludzi z nim nie związanych – nie znających i nie rozumiejących go, dla których nie stanowi wartości – może spowodować rozmycie dawnych treści i zanik tego dziedzictwa.

Przemysł, który napędza rozwój nowoczesnego świata, sprawia jednocześnie, że dawne, tradycyjne sposoby produkcji stają się nieopłacalne i nieatrakcyjne. Zanika także zapotrzebowanie na produkty wykonane dawnymi, mniej ekonomicznymi metodami. Wraz z rozwojem różnych aspektów nowoczesnej gospodarki zanika tradycyjna wiedza i umiejętności rzemieślnicze i rękodzielnicze, wiedza dotycząca otaczającego świata i środowiska naturalnego, tradycyjnych prac gospodarskich itp.; odchodzi w zapomnienie ogrom umiejętności wypracowanych na przestrzeni dziejów, świadczących o ludzkiej kreatywności i umiejętności adaptacji.

4. *Stopniowe pogarszanie warunków społeczno-ekonomicznych*

Ubożenie społeczeństwa może powodować brak zainteresowania dziedzictwem niematerialnym i skierowanie uwagi na kwestie bytowe. Problemy ekonomiczne przekładają się na trudności w organizacji wydarzeń związanych z dziedzictwem niematerialnym, w produkcji rekwizytów i przedmiotów niezbędnych do praktykowania różnych dziedzin tego dziedzictwa – np. instrumentów muzycznych, kostiumów; w dostępności surowców i narzędzi. Trudna sytuacja ekonomiczna ogranicza często także czas, jaki można poświęcić na kultywowanie dziedzictwa niematerialnego. Oznacza to również, że pracochłonne i czasochłonne tradycyjne sposoby produkcji, które mogłyby posłużyć jako sposób zarabiania, przestają być

wydajne i atrakcyjne dla samych rzemieślników, którzy przestają tworzyć i przekazywać swój kunszt następcom.

5. *Zanik przekazu międzypokoleniowego*

Przekaz międzypokoleniowy dziedzictwa niematerialnego jest głównym sposobem na zapewnienie jego przetrwania. Przekaz ten może następować poprzez zwyczajne uczestnictwo w organizowanych wydarzeniach; poprzez przekaz wiedzy i znaczeń w opowieściach i rozmowach; poprzez przekazanie umiejętności rzemieślniczych i rękodzielniczych młodszymi; poprzez dawanie dobrego przykładu własnym zaangażowaniem w kultywowanie dziedzictwa niematerialnego. Kluczowe jest także podtrzymanie zainteresowania tym dziedzictwem młodego pokolenia i dbanie o to, aby młodzi ludzie także czuli z nim związek, dostrzegali jego wartość. Zanik zainteresowania i przekazu z pokolenia na pokolenie to najczęstszy powód utraty tego dziedzictwa. Jest on szczególnie niebezpieczny w przypadkach, gdy żyją już ostatni ludzie posiadający wiedzę i umiejętności w jakichś konkretnych dziedzinach – w takich przypadkach istnieje bardzo duże ryzyko, że nikomu ich nie przełożą, co w konsekwencji oznacza zanik konkretnego elementu dziedzictwa.

6. *Nadmierny ruch turystyczny*

Zainteresowanie dziedzictwem niematerialnym społeczności czy regionu może stanowić powód do dumy dla kultywujących go ludzi, dodatkowe źródło dochodu dla rzemieślników i twórców, a także czynnik przyciągający turystów chcących podziwiać piękno lokalnych tradycji i zwyczajów. Niestety, zainteresowanie zewnętrzne może sprawić, że wartości ekonomiczne staną się najważniejszym powodem kultywowania dziedzictwa niematerialnego, które stanie się jedynie towarem na sprzedaż. W ten sposób chęć zysku, skłonność do tego, by być postrzeganym jako atrakcja, może zniszczyć autentyczną potrzebę praktykowania elementów dziedzictwa. Dziedzictwo w takiej sytuacji może zostać celowo przetworzone dla usatysfakcjonowania i przypodobania się turystom, „ubarwione”, aby dodać mu cech estradowych; na przykład chęć sprzedaży pamiątek może doprowadzić do standaryzacji wzorów i słabej jakości wykonania, wynikających z masowej produkcji, mającej na celu maksymalizację zysków.

Wzmógłony ruch turystyczny pociąga też za sobą duże zagrożenia dla kultywowania dziedzictwa. Obecność zwiedzających – „obcych”, ludzi niewtajemniczonych, nie związanych emocjonalnie z tym elementem dziedzictwa niematerialnego i nie zawsze mających szacunek dla odbywającego się wydarzenia – może zniszczyć atmosferę święta, utrudnić koncentrację na wykonywanym rytuale i zmienić sposób przeżywania danego obyczaju, zwyczaju lub uroczystości.

Plan finansowy

Istotną częścią Planu działań podtrzymujących żywotność i służących ochronie elementu dziedzictwa niematerialnego jest **plan finansowy** (pkt. 5-6 Załącznika 3). Jego celem jest urzeczywistnienie planowanych działań. Prosimy w nim Wnioskodawców o zastanowienie się, czy planowane działania będą wymagały nakładów finansowych, a jeśli tak, to jakich i – przy barku środków własnych – jakie są potencjalne źródła finansowania (informacje o możliwościach pozyskania dofinansowania dostępne są m.in. na stronie niematerialne.nid.pl w zakładce „Ochrona dziedzictwa”). Planu finansowego nie należy rozumieć jako konkretnej deklaracji lub dowodu na posiadanie niezbędnych środków finansowych. Jest on narzędziem pomocniczym, które powinno pomóc w realizacji opisanych w planie ochrony działań. Jeżeli posiadają Państwo środki własne, planowanie finansów nie jest konieczne. Mimo to zachęcamy do korzystania z tego narzędzia w celu jak najlepszej i najłatwiejszej realizacji planu ochrony Państwa dziedzictwa.